DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ORTAÖĞRETİM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

1. ÜNİTE

KADER, İRADE VE SORUMLULUK

11. Sınıf

İÇİNDEKİLER

1.1. İNSAN VE KADER

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

1.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR

1.1. İNSAN VE KADER

Görsellerde verilen durumlardan hangileri insanın iradesi dışında gerçekleşir?

1.1. İNSAN VE KADER

- İnsan özgür iradeye sahip, sorumluluk taşıyan, değerli ve üstün bir varlıktır.
- İnsan, yeryüzündeki düzeni korumak ve sürdürmekle yükümlüdür.
- Kişi, elinden geleni yaptıktan sonra sonucu Allah'ın (cc) takdirine bırakmanın manevi huzurunu yaşar.

"Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık."

(Tin suresi 4. ayet)

1.1. İNSAN VE KADER

- Kader ve kaza, Yüce Allah'ın evren için koyduğu düzen ve planla ilgili temel kavramlardır.

Kader: Allah'ın (cc) sonsuz ilmi ve kudretiyle evrende gerçekleşecek her şeyi önceden bilmesi ve belirlemesidir.

Kaza: Allah'ın (cc) takdir ettiği şeylerin zamanı geldiğinde gerçekleşmesidir.

"**O, yaratıp şekillendiren, ahenk veren ve düzene koyandır. O, (her şeyi) ölçüyle yapıp yönlendirendir.**"

(Âlâ suresi 2-3. ayetler)

1.1. İNSAN VE KADER

❖ Kader ve kaza arasındaki ilişki, doğadaki şu örnekler üzerinden daha kolay anlaşılabilir:

1. Yağmurun Oluşması		2. Tohumun Filizlenmesi		3. Güneşin Doğup Batması		4. Meyve Ağacının Ürün Vermesi	
KADER	KAZA	KADER	KAZA	KADER	KAZA	KADER	KAZA
Su döngüsünün ve yağmurun oluşum kanunlarının belirlenmesi.	Belirli bir gün ve saatte yağmurun yağması.	Tohumun uygun şartlarda filizlenme özelliğiyle yaratılması.	Tohumun yağmur ve güneşin etkisiyle filizlenmesi	Dünya'nın hareket düzeninin belirlenmesi.	Her sabah güneşin doğması ve akşam batması.	Ağacın belirli mevsimde meyve verecek şekilde yaratılması.	O yıl meyvelerin olgunlaşıp toplanması.
							

1.1. İNSAN VE KADER

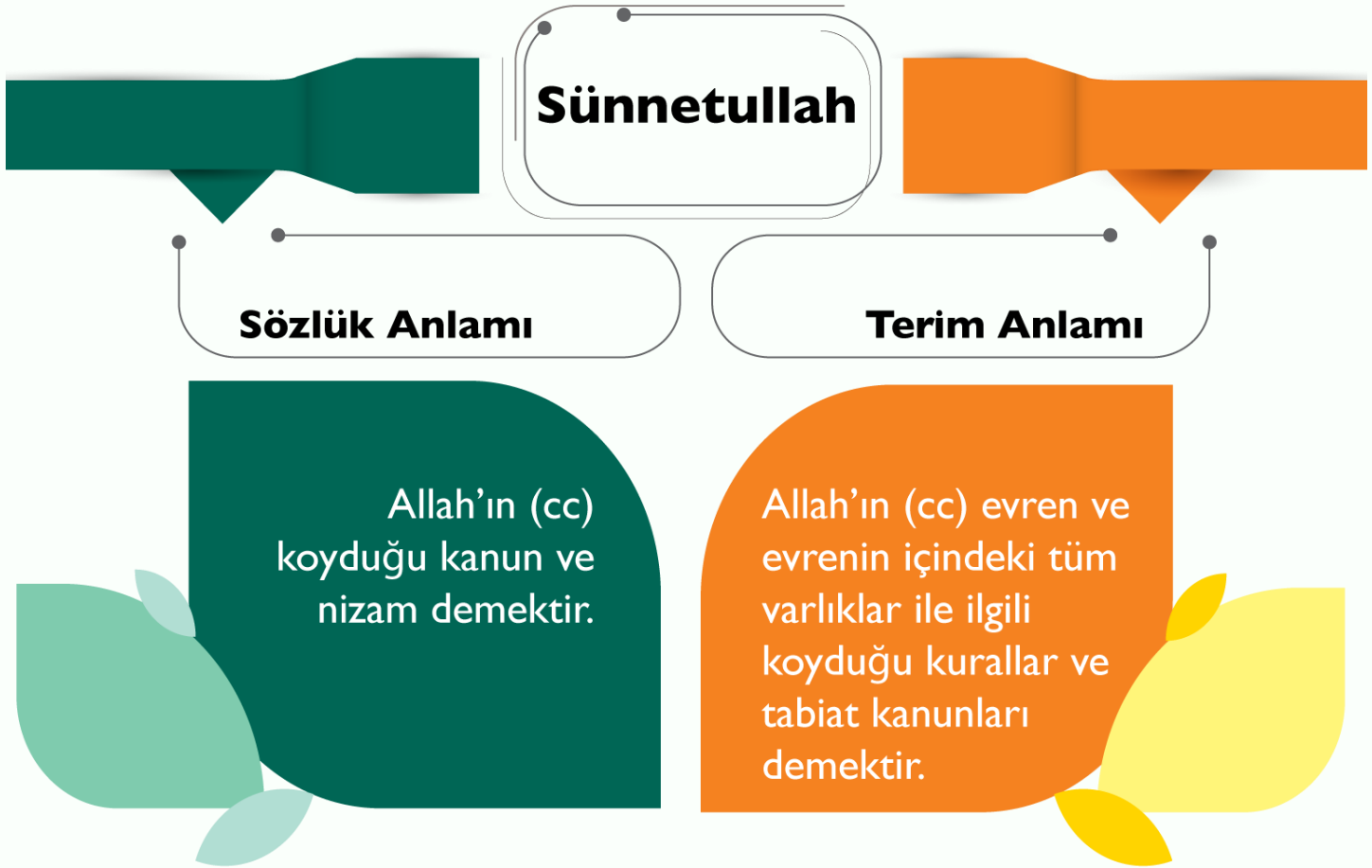
- Kader anlayışı sünnetullah, irade, sorumluluk, tevekkül, sabır gibi birçok kavramla birlikte ele alınır.
- Bu kavramlar arasındaki ilişkiyi anlamak, insanın olaylara daha bilinçli yaklaşması ve hayatını doğru değerlendirmesine yardımcı olur.

1.1. İNSAN VE KADER

1.1. İNSAN VE KADER

1.1. İNSAN VE KADER

- Sünnetullah, Kur'an-ı Kerim'de, Allah'ın (cc) yaratma ve yönetme biçimini ifade etmek için kullanılır.

- Fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalar sünnetullahın kapsamındadır. Allah'ın koyduğu bu yasalar belirli bir düzen içinde işler ve süreklilik gösterir.

1.1. İNSAN VE KADER

Afet

Sözlük Anlamı

Bela, musibet, hastalık, kusur ve genellikle isabet ettiği şeyi faydalı olmaktan çıkaran durum demektir.

Terim Anlamı

İnsan müdahalesi bulunmadan meydana gelen zararlar demektir.

1.1. İNSAN VE KADER

- Afetler deprem, sel, kuraklık, salgın hastalık ve yangın gibi zarar veren olaylardır.
- İslam'a göre Allah'ın (cc) takdiri ve yaratmasıyla gerçekleşen afetler, kader kapsamında değerlendirilir.
- Afetlerin kader kapsamında olması, insanın tedbir alma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
- Kur'an-ı Kerim'de bazı musibetlerin yanlış davranışların sonucu, bazılarının ise bir imtihan olduğu bildirilir.

Rızık

Sözlük Anlamı

Yiyecek, giyecek, nasip, faydalanılacak her şey gibi anlamlara gelir.

Terim Anlamı

İslam inancında başta insan olmak üzere bütün canlıların faydalanması için Allah (cc) tarafından verilen maddi ve manevi tüm nimetlere denir.

1.1. İNSAN VE KADER

- Rızık, Allah'ın (cc) bütün canlılara verdiği maddi ve manevi nimetlerin tamamıdır.
- Rezzak, Allah'ın (cc) rızık veren anlamındaki ismidir.
- Müslüman, geçimini meşru yollarla sağlamalı, helal ve temiz rızıklardan yararlanmalıdır.

Sabır

Sözlük Anlamı

Tutma, engelleme, kararlılık, cesaretli olma, acele etmeme anlamlarına gelir.

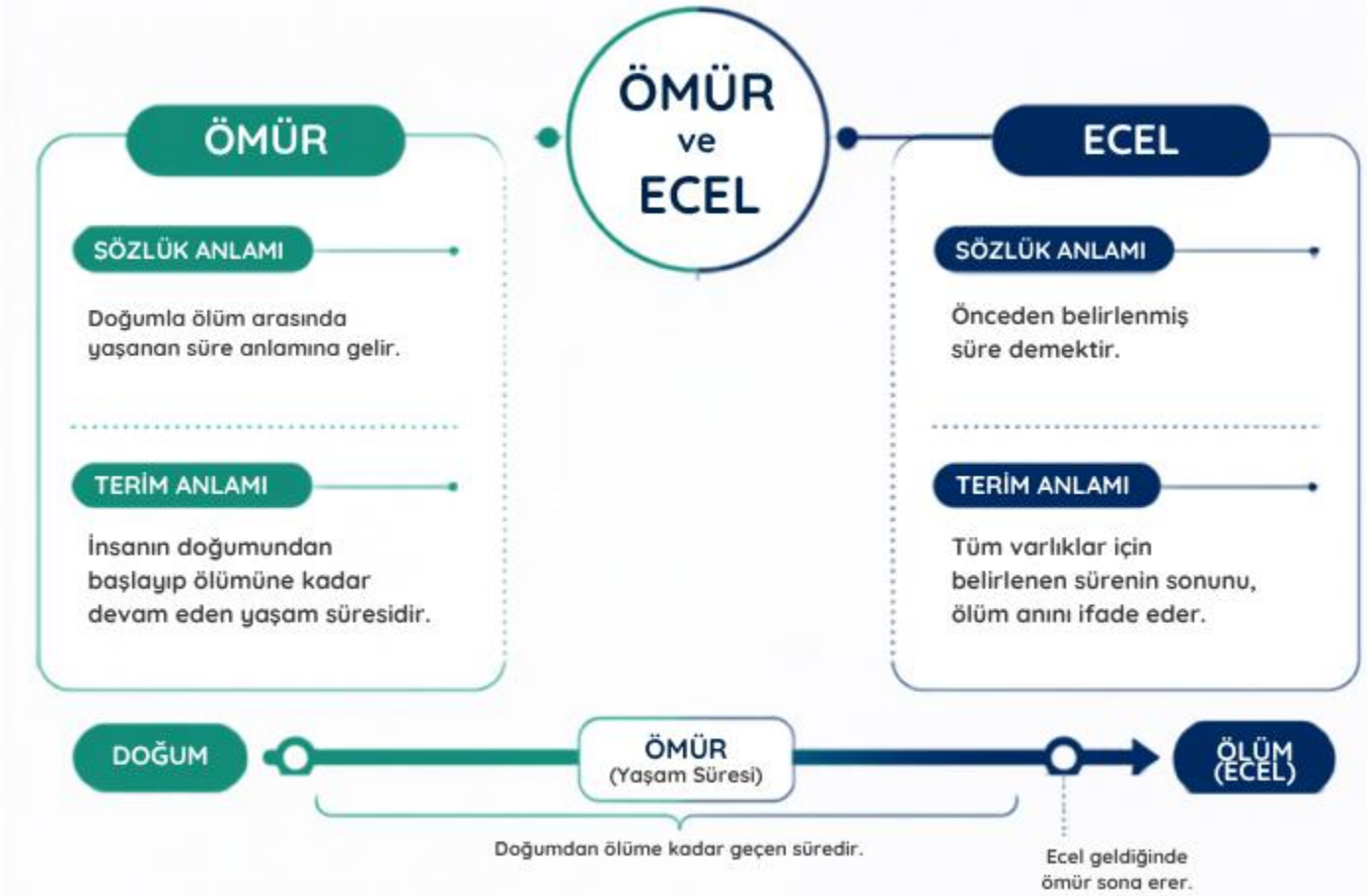
Terim Anlamı

Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında Allah'a (cc) sığınarak direnç gösterme olarak ifade edilir.

1.1. İNSAN VE KADER

- Kur'an-ı Kerim'de önemli bir ahlaki erdem olarak vurgulanan sabır, insanın kader karşısındaki doğru tutumlarından biridir.
- Sabır, insanın iradesini doğru kullanması ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesine katkıda bulunur.
- Allah'ın (cc) kullarına süre tanıması ve nimet vermeyi sürdürmesi, **Sabur** isminin bir yansımasıdır.

1.1. İNSAN VE KADER

1.1. İNSAN VE KADER

Hastalık ve Sağlık

- Sağlık, insanın ruhsal ve bedensel yönden iyi durumda olmasıdır ve Allah'ın (cc) verdiği büyük nimetlerden biridir.
- Hastalık, sağlığın geçici veya kalıcı olarak bozulmasıdır ve insan için bir imtihandır.
- İnsan, sağlığını korumak için gerekli tedbirleri almakla sorumludur.
- İslam hastalık durumunda tedavi olmayı, sabretmeyi ve tevekkül etmeyi öğütler.

1.1. İNSAN VE KADER

Başarı ve Başarısızlık

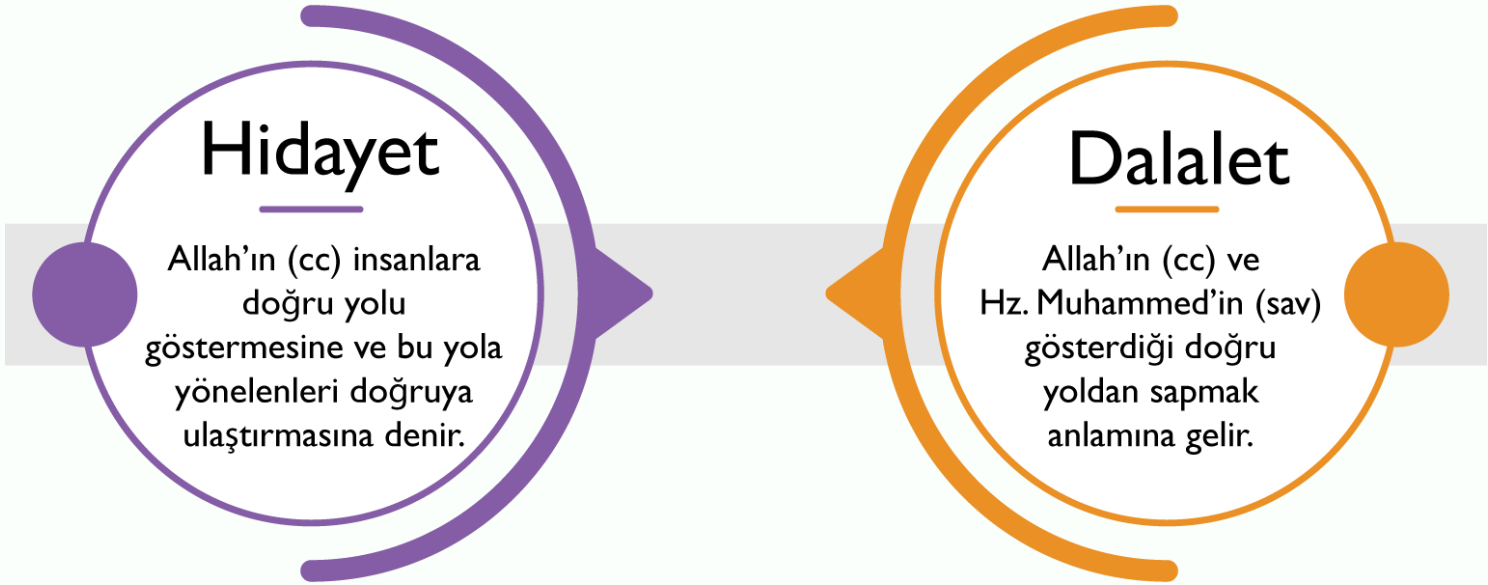
- İnsan, hedeflerine ulaşmak için aklı ve özgür iradesini kullanarak çaba gösterir.
- Başarı ve başarısızlık, insanın çalışması ve tercihleriyle ilişkilidir; sonuç ise Allah'ın (cc) takdiriyle gerçekleşir.
- İnsan, başarı karşısında şükretmeli; başarısızlık durumunda sabrederek hatalarından ders çıkarmalıdır.
- İslam'a göre gerçek başarı; hile, aldatma ve haksızlıktan uzak durarak emek, dürüstlük ve helal kazanç temelinde elde edilmelidir.

1.1. İNSAN VE KADER

Hidayet ve Dalalet

- İnsan, özgür iradesiyle doğru veya yanlışı seçebilir ve tercihlerinden sorumludur.
- Allah'ın (cc) insanın tercihlerini önceden bilmesi, onun özgürlüğü ve sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Hayır ve Şer

Hayır

Allah'ın (cc) rızasına uygun olan, insanın kendisine, ailesine ve topluma yarar sağlayan, ahirette sevap kazandıran iyi ve güzel tutum ve davranışlardır.

Şer

Allah'ın (cc) yasakladığı, insana ve topluma zarar veren, dünya ve ahirette kötü sonuçlara yol açan inanç, tutum ve davranışlardır.

1.1. İNSAN VE KADER

- Dünya hayatında karşılaşılan zorluk, hastalık ve musibetler ilk bakışta şer gibi görünse de sabırla karşılandığında insanı olgunlaştıran ve manevi yönden geliştiren birer imtihandır.

- İnsanın hayır ve şer arasında yaptığı seçimler kader kapsamında değerlendirilir, bu seçimlerin sonuçları ise Allah'ın (cc) takdiriyle gerçekleşir.

- Müslüman, Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için hayra yönelmeli ve şerden uzak durmalıdır.

1.1. İNSAN VE KADER

1.1. İNSAN VE KADER

- Dua, kulun Yüce Allah'a yönelerek O'ndan yardım dilemesi ve ihtiyaçlarını karşılayacak gerçek gücün yalnız O'nda olduğuna inanmasıdır.
- Dua, kul ile Allah (cc) arasındaki bağı güçlendiren önemli bir ibadettir.
- Samimiyetle yapılan dua, insanın Allah'a (cc) güvenini, sevgisini ve kulluk bilincini ifade etmesine; O'na yakınlaşmasına ve manevi yönden güçlenmesine katkıda bulunur.

"Dua ibadetin özüdür."

(Tirmizi, "Deavât", 1)

1.1. İNSAN VE KADER

Tevekkül

Sözlük Anlamı

Güvenmek, bağlanmak, vekil kılmak, işini bir başkasına bırakmak anlamlarına gelir.

Terim Anlamı

İnsanın yapacağı işlerde üzerine düşen görev için her türlü tedbiri alarak gereken çalışmayı yapması ve bunun için gayret gösterip sonucu Allah'tan (cc) beklemesidir.

1.1. İNSAN VE KADER

Teslimiyet

Sözlük Anlamı

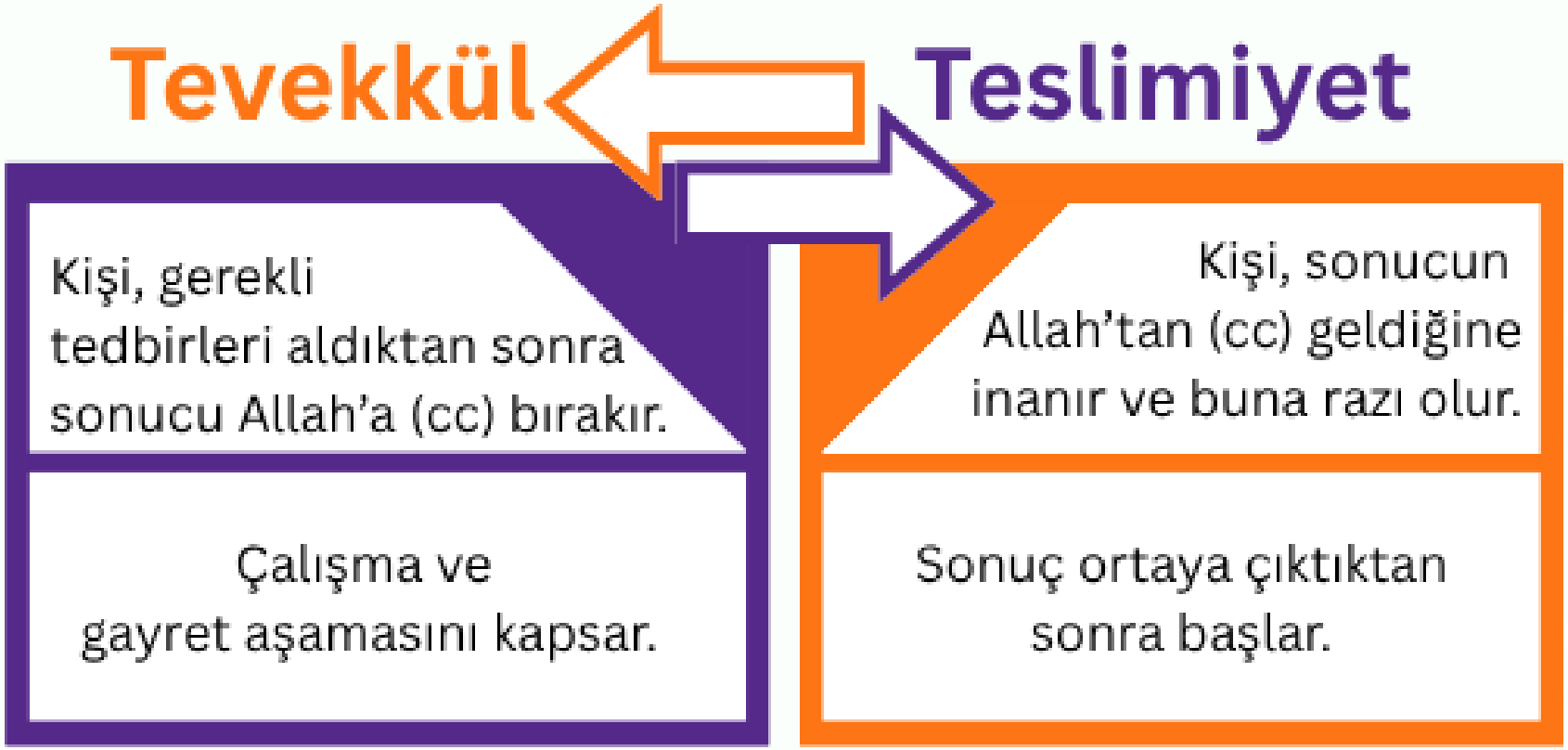
Teslim olma, kendini verme, boyun eğme anlamlarına gelir.

Terim Anlamı

İnsanın Allah'ın (cc) iradesine gönülden boyun eğmesi, başına gelen her durumu O'ndan bilerek razı olmasıdır.

1.1. İNSAN VE KADER

- Tevekkül ve teslimiyet, insana güven, huzur ve manevi denge kazandırır.

1.1. İNSAN VE KADER

Rıza

Sözlük Anlamı

Razı olmak, memnun olmak ve bir şeyi kendi iradesiyle istemek, kabul etmek anlamlarına gelir.

Terim Anlamı

Müslümanların Allah'tan (cc) gelen sevindirici veya üzücü her şeyden hoşnut olmaları, başlarına gelen iyi şeylere sevindikleri gibi olumsuz şeyleri de gönül rahatlığıyla karşılayıp isyan etmemeleri anlamına gelir.

- Mümin, sevinçli zamanlarda şükreder, sıkıntılar karşısında sabreder ve Allah'ın (cc) hükmüne razı olur.
- İbadetler ve iyi davranışlar, yalnızca Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla yapılmalıdır.

İmtihan

- Allah (cc), insanları hem hayırla hem de şer gibi görünen durumlarla imtihan eder.
- Dünya hayatının ve insanın yaratılışının bir gereği olan imtihanlar; insanın imanı, sabrı ve samimiyetini ortaya çıkaran fırsatlardır.

İmtihan

Sözlük Anlamı

Sınanmak, musibet, sıkıntı ve bela anlamlarına gelir.

Terim Anlamı

İnsanın dünyada karşılaştığı nimetler ve zorluklar karşısındaki sınanma hâlini ifade eder.

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

- İnsan, aklı sayesinde doğru ile yanlışı, iyi ile kötüyü, hayır ile şerri ayırt edebilir.

Temyiz

Temyiz, davranışlarının sonuçlarını anlayarak karar verebilme yeteneğidir.

Tefrik

Tefrik ise durum ve kavramlar arasındaki ayrımı belirleyebilme yeteneğidir.

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

- İnsanın dinî ve ahlaki sorumluluğunun temelini oluşturan temyiz ve tefrik yetenekleri, akıl ve iradeyle bilinçli kararlar almasını sağlar.

"Biz ona iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi; iki apaçık yolu (hayır ve şer yollarını) göstermedik mi?"

(Beled suresi 8-10. ayetler)

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

Özgürlük: İnsanın iradesini kullanarak karar verebilmesi ve seçimlerinin sorumluluğunu üstlenebilmesidir. Özgürlük; toplum düzeni, ahlaki değerler ve başkalarının hakları gözetilerek kullanılır.

- İslam düşüncesinde gerçek özgürlük, yalnızca Allah'a (cc) kulluk ederek nefsin ve yanlış bağlılıkların esaretinden kurtulmaktır.

- İnsan, özgür olduğu ölçüde davranışlarından sorumludur, gücünü aşan durumlardan sorumlu tutulmaz.

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

Mükellef: Akıl sağlığı yerinde olan, ergenlik çağına ulaşan, dinî sorumluluk taşıyan kişidir.

- Mükellef olan kişi, Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına uymakla sorumludur.
- Bu sorumluluk hem erkekler hem de kadınlar için geçerlidir.

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

- Allah'ın (cc) ilim, irade ve kudret sıfatları, insanın özgürlüğüyle çelişmez.
- Allah (cc), insanın yapacağı tercihleri önceden bilir, ancak seçim yapmayı insana bırakır.
- İnsan, özgür iradesiyle yaptığı davranışlardan sorumludur.

"**İnsan için ancak çalıştığı vardır.**"

(Necm suresi 39. ayet)

"**Allah her şahsı ancak gücünün yettiği ölçüde yükümlü kılar...**"

(Bakara suresi 286. ayet)

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

Allah'ın (cc) Kader ile İlgili Sıfatları:

1.2. AKIL, İRADE VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR VARLIK OLARAK İNSAN

- İnsan, günlük yaşamında gerekli tedbirleri almakla sorumludur.
- İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymak ve güvenlik önlemlerini uygulamak bu sorumluluğun örneklerindendir.
- Hz. Muhammed (sav) önce gerekli tedbirlerin alınmasını ardından Yüce Allah'a tevekkül edilmesini öğütlemiştir.

"Ey Allah'ın Resulü! Devemi bağlayıp da mı Allah'a tevekkül edeyim, yoksa bağlamadan mı tevekkül edeyim?" diye soran birine "Önce onu bağla, sonra Allah'a tevekkül et!"

(Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 60.)

1.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsinin mülkiyeti Allah'a aittir. İçinizdekini açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi ondan hesaba çeker. Sonra dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder; Allah her şeye kadirdir."

(Bakara suresi 284. ayet)

- Allah (cc), göklerin ve yerin mutlak sahibidir.
- Allah (cc), insanın açık ve gizli bütün hâllerini eksiksiz bilir.
- İnsan, niyet ve davranışlarından dolayı Allah'a (cc) hesap verecektir.
- Allah (cc), mutlak adalet ve hikmetiyle dilediğini bağışlar, dilediğine ceza verir.
- Allah'ın (cc) kudreti her şeyi kuşatır ve hiçbir şey O'nun gücünün dışında değildir.
- Bu bilinç, insanı sorumluluk sahibi ve samimi bir yaşam sürmeye yönlendirir.

1.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR

"Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, mü'minler de (iman ettiler). Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: 'Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.' Şöyle de dediler: 'İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.'"

(Bakara suresi 285. ayet)

- Müminler; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine eksiksiz iman ederler.
- Peygamberler arasında ayrım yapılmaz, hepsi Allah'ın (cc) elçisi olarak kabul edilir.
- İman, Allah'ın emirlerini işitip onlara gönülden itaat etmeyi gerektirir.
- İnsan, hata ve eksiklikleri için Allah'tan (cc) bağışlanma dilemelidir.
- Ahirette herkesin dönüşü Allah'a (cc) olacak ve herkes O'na hesap verecektir.
- Gerçek iman; inanç, teslimiyet, itaat ve sorumluluk bilincini birlikte içerir.

1.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR

Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

(Bakara suresi 286. ayet)

- Allah (cc), insanı ancak gücünün yeteceği sorumluluklarla yükümlü kılar.
- İnsan, yaptığı iyiliklerin karşılığını görür; kötülüklerin sorumluluğunu ise kendisi taşır.
- Unutma ve yanılma durumlarında Allah'ın (cc) affına sığınmak müminin önemli bir tutumudur.
- Mümin, Allah'tan (cc) güç yetiremeyeceği yükler vermemesini ve kendisine kolaylık sağlamasını ister.
- Allah'ın (cc) affına, bağışlamasına ve merhametine sığınmak kulluğun önemli bir gereğidir.
- İnsan, her konuda Allah'a (cc) güvenmeli, O'ndan yardım istemeli ve O'na dayanmalıdır.

Ölçme ve Değerlendirme Soruları

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ